

DÚHA

Sociálny časopis pre nevidiacich a slabozrakých občanov

Autor: Ivana Koubová

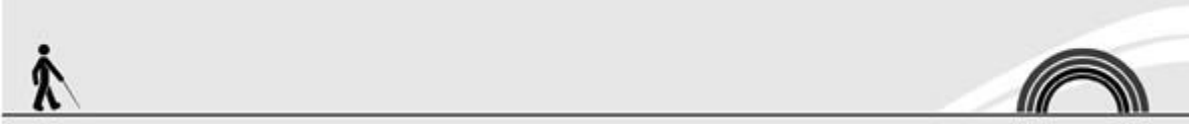
Keď budete tohto roku snuť plány o dovolenke pri mori, určite neobídte ani to, ktoré dávno-pradávné, plné života, obmývalo naše územie. Najviac očítých svedkov nájdete v Dubovej, ktorá vás do sveta pod hladinou zavedie prostredníctvom sprístupnenej expozície skamenelín. V objavnej ceste môžete pokračovať napr. na integračných detských ihriskách, v e-shope Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči alebo na Tour de Braille v Nitre. Vyčleňte si na nás čas, aby vám neuniklo, aká bola atmosféra počas natáčania spotu Bielej pastelky, ako sa na prístupnosť pozerajú vývojári, či to, o aké príspevky sa môžete uchádzať pri kúpe pomôcky zo zahraničia.

3/2023 • ročník XXIII.

Dátum vydania: 25. 6. 2023

Cena: 0 €

Obsah

Úvodník	3
Kampane a zbierky.....	8
Bielu pastelku ovládne umelá inteligencia.....	8
Zaujalo nás.....	14
Prístupnosť webových sídel očami vývojára	14
Náš tip.....	18
Kto nepozná Dubovú, nepozná svet.....	18
Tour de Braille Nitra 2023	24
Tvorte aj vy hmatateľnú budúcnosť e-shopu levočskej knižnice	26
Dotkni sa výtvarného umenia!	27
Radíme a pomáhame	29
Príspevok na kúpu pomôcky zo zahraničia	29
Nezúfajte! Pomôžeme vám získať vytúženú pomôcku!	34
Spravodajstvo.....	36
V Bruseli o ľuďoch so zdravotným postihnutím.....	36
Jubilant pod drobnohlľadom	40

Úvodník

Milí čitatelia,

predstavte si, že od vzniku prvých detských ihrísk na starom kontinente uplynulo len poldruha storočia, v USA dokonca ešte o desaťročie menej. V Európe sa o prvenstvo sporia Norimberg a Birmingham, za veľkou mláskou sa naťahujú Boston so San Franciscom. Nemiešala som sa im do toho, nech sa priečia, keď musia. Chcela som zatiaľ nenápadne vyliezť na niektorú z vratko pôsobiacich a v podstate bezfarebných hojdačiek a okúsiť výšiny a pády 19. stor., ale nikde sa tam akosi nemyslelo ani na deti, ani na rodičov so zdravotným postihnutím. So starými listinami som preto čas netratila, nech si pokojne a potichu žltnú, hnednú a práchnivejú, rozhliadla som sa radšej po čomsi aktuálnejšom. Vybrala som sa vám na integračné ihrisko, kde sa všetci môžu hrať spolu, nielen vedľa seba. Ihrisko pre deti so zdravotným postihnutím, ktoré je vyhradené výlučne pre ne kdesi pri špeciálnej škole či rehabilitačnom centre, som obišla. Možno inokedy.

Pri Swing Balle vyhráva ten, kto dostane najviac loptičiek do bránky

Zdroj: educarium.placezabaw.com.pl

Začať vraj treba vždy od seba, takže... Integrované detské ihrisko vás privíta reliéfnym plánikom so zväčšenou latinkou a brailom, QR kódmi, neraz dokonca trojrozmerným modelom. Celku, ale aj jednotlivých atrakcií. Chodníky lemujú malé informačné tabuľky s hmatateľnými obrázkami rastlín alebo iných zaujímavostí okolia, kam už ruka nedočiahne. Stačí, ak budete nasledovať vlastnú zvedavosť a prirodzené vodiace línie (rozhlíadajte sa po tráve, obrubníky museli z pochopiteľných príčin z kola von), plusové body však určite pridelite aj tvarovo i farebne výrazným nášľapným plochám, ktoré vás upozornia, že ste dorazili k niečomu, pri čom sa rozhodne oplatí zdržať. Ale kráčajte opatrne, aby ste tie povrchy ozaj dostali do nôh, pretože jeden z nich je varovný! Ohraničuje priestor, kde sa vo vzduchu môžu premávať hojdačkoví letci. Reliéfne označenie sa ale ušlo aj smetným košom i toaletám, lúčom je viac než dosť a v patričných rozstupoch. Na farebne výrazných stanovištiach naďabíte na modely zvierat, ovocia, predmetov dennej potreby, ale aj na abecedu či arabské číslice, s ktorými možno všemožne manipulovať: otáčať ich, vyťahovať, niekam ich vkladať, rozoberať a následne skladať.

Hojdačka, kde sa vybláznia aj deti s telesným postihnutím

Zdroj: www.play-park.pl

Nič tak nepomôže získať nadhľad ako poriadna hojdačka, preto sa dizajnéri chopili zadania s ozajstnou vervou. Nevidiacich a slabozrakých usadili do stabilného sedadla s operadlom (pravdaže, výrazne sfarbených) a zakázali reťazové i lanové uchytenie. Na plošinové hojdačky upozornili zvlášť deti na vozíčku, koše v tvare vtáčieho hniezda, kde sa spoločne môže vyšantiť viacero detí naraz vrátane ležiacich, reklamu ani nepotrebovali, pretože všetko sa k nim hrnulo aj samo. Deti s mentálnym postihnutím sa uvelebili v hojdačkách so sedadlom, pevnou chrbtovou opierkou a bezpečnostnými pásmi alebo v hojdacích ležadlách a prizerali sa haravare pod nimi.

Kolotoče, ktoré si podmania všetky detské srdcia

Zdroj: www.termamed.pl

Druhému dejstvu dominovala šmýkačka (ale s tubusom ako z toboganu v akvaparkoch, nie s „korýtkom“, ktoré by gravitáciu pokúšalo viac, než je milé), tretiemu kolotoče s vyčleneným miestom pre vozík, štvrtému trampolíny vybudované v zemi so špeciálne vyprofilovaným vjazdom pre vozíčkarov a piatemu pieskovisko, pretože čisté detstvo sa ani nepočíta.

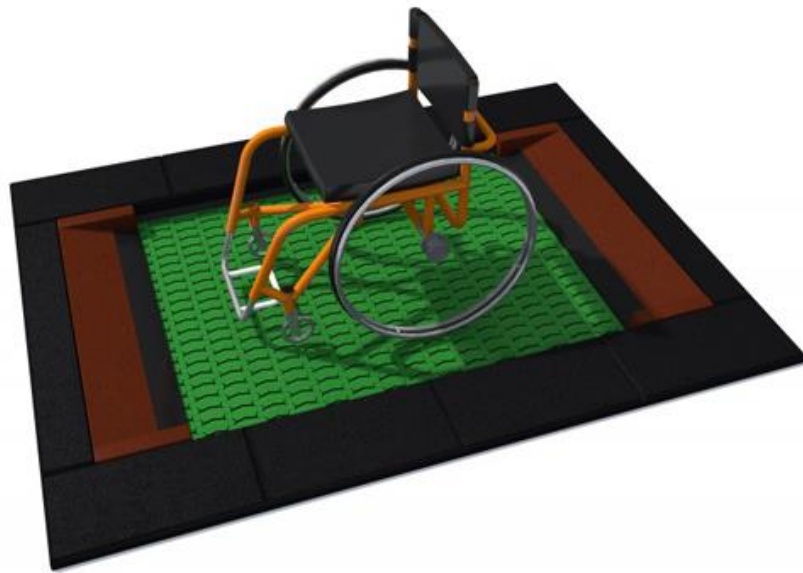
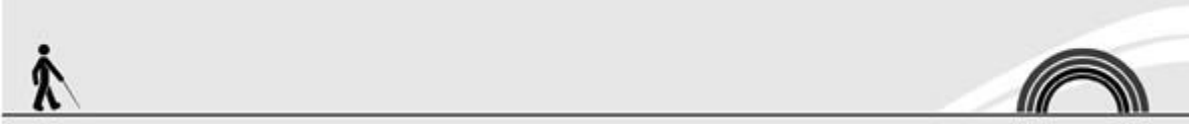

Mimochodom, viete, že za tento geniálny nápad svet takisto vďačí Nemcom? Komu ale vďačíme za pieskovisko na stolíku, pri ktorom sa staviteľom hradov a vesmírnych lodí stane aj dieťa na vozíčku, to vám veru neviem. Nahliadla som aj do tzv. integračnej zostavy, niekoľkých domčekov spojených drevenými rampami, ale tam bolo plno, takže detaily som vymámila z okolosediacich rodičov. Vo vnútri je vraj hasičská rúra, rebríky s chytmi na vyťahovanie, drevené, ale i z lán upletené mostíky so zábradlím, rovné i ako slimák potočené tunely, veže a všeličo iné. Všetko však natoľko priestranné, aby si tam bez dozoru poradil aj dobrodruh na vozíčku.

Zábava v blate – kráľovské privilégium detstva

Zdroj: www.termamed.pl

Na poriadnom ihrisku nesmie chýbať ani trampolína

Zdroj: www.inter-fun.pl

Väčšina integračných ihrísk vám poskytne nerušený výhľad na panorámu mesta, ak však narazíte na také, ktoré bude ohraničené, neupodozrievajte projektantov z podvedomých separačných úmyslov. Jednoducho pamätali aj na deti s agorafóbiou a poruchou pozornosti. To je celé. Prajem vám leto plné slnka a smiechu, hier a objavovania. Pamätajte, že sa väčšmi oplatí byť spolu, nie len vedľa seba.

Dušana Blašková

Kampane a zbierky

Bielu pastelku ovládne umelá inteligencia

Máme za sebou výrobu spotu. Produkčne dosiaľ najnáročnejšieho, s najväčším štábom, dokonca s umelou inteligenciou. Príbeh kampane 2023 sme začali písať vo chvíli, keď boli účinkujúci, ambasádori, vizážistka i technika na mieste.

Prvou veľkou výzvou, pred ktorú nás agentúra Promiseo postavila, bol priestor. Nechceli TV štúdio ani ateliér, ale poriadne veľký priestor, ideálne hangár.

„Bohužiaľ, zabezpečiť letiskový hangár je kvôli prísnyim bezpečnostným pravidlám nemožné. Keď sme už s PR manažérkou začínali byť zúfalé, termín sa blížil a my sme stále tápali, vyšla nám v ústrety spoločnosť Dedoles, ktorá nám bezplatne zapožičala obrovskú výrobnú halu aj so zázemím pre účinkujúcich, za čo im aj touto cestou ďakujem,“ hovorí manažérka pre fundraising Michaela Holíková. Ďalšou výzvou boli účinkujúci, ktorí vzhľadom na koncept kampane museli byť nevidiacimi odmalička. Tu za pomoc a skvelé tipy, koho osloviť na spoluprácu, ďakujeme Michalovi Hercegovi a kolegyniam z KS Zorke Sdurkovej, Erike Kanátovej a Lenke Patyiovej.

„Tentoraz sme sa rozhodli pracovať s faktom, ktorý sa objavuje v novinách, časopisoch či v rôznych reláciách, že totiž existujú veci a pamiatky, ktoré by mal človek aspoň raz za život vidieť a navštíviť,“ objasňuje kreatívna riaditeľka agentúry Promiseo Andrea Liszkai.

„A keďže ľudia so zrakovým postihnutím si tieto veci často musia iba predstaviť, idea tohtoročnej kampane bola jasná!“

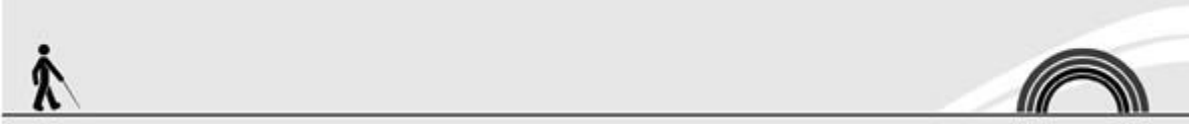
Keď nakrúcanie, tak aj líčenie, o ktoré sa postarala Miriam Úradníčková. Jej rukami prešla aj Lucia Husárová.

Autor: Michaela Holíková

Nové technológie v kampani

Tohtoročnou novinkou je využitie umelej inteligencie, ktorá získala hneď dvojroľu. Kreatívci sa ju rozhodli zapojiť do vizuálnej tvorby a s jej pomocou znázorniť napr. to, ako si nevidiaci predstavujú Koloseum či Eiffelovu vežu.

„S témou predstavivosti sme sa rozhodli pracovať aj preto, že vďaka umelej inteligencii dokážeme predstavy pretaviť do reálneho obrazu, a zároveň tak zjednotiť dva pomyselné svety,“ hovorí Andrea Lizskai.

Umelá inteligencia „vymyslela“ aj zopár otázok, na ktoré nevidiaci odpovedali. Ako nám prezradil Róbert Potoma, ktorý s našimi účinkujúcimi pripravoval videá na sociálne siete, neboli vôbec márne.

„Jedna z otázok, ktorú vygenerovala umelá inteligencia, bola: Aký je tvoj pohľad na inklúziu a prístupnosť vo svete médií, technológií alebo kultúry pre nevidiacich a slabozrakých ľudí? Prekvapila ma však aj táto: Ak by si mohol vidieť na 24 hodín, čo by si chcel urobiť alebo zažiť?“

Pravda, otázky umelej inteligencie tvorili len torzo z množstva, na ktoré nevidiaci odpovedali. Väčšina zvedavostí pochádzala od našich fanúšikov na sociálnych sieťach. Odpovede sa budú postupne objavovať na TikToku.

„Nahrávanie reklamných spotov pre Bielu pastelku hodnotím veľmi pozitívne,“ skonštatoval Michal Homola. „Malo mimoriadne profesionálnu úroveň, nechýbala vizážistka, režisér, technici, kameramani a pod., zároveň sa však nieslo vo veľmi priateľskej atmosfére. V rámci TV spotu bolo úlohou nás – zrakáčov odpovedať na otázky, ako si predstavujeme známe architektonické pamiatky. Ja som napr. opisoval rímske

Koloseum a egyptské pyramídy. Počas prehrávania spotu v televízii sa vraj bude reálna podoba týchto stavieb umiestnených za nami meniť podľa našich slov, aby diváci pochopili, ako si predstavujeme okolitý svet. Samotné nahrávanie nebolo až také náročné, po celý čas sme sedeli v pohodlnom kresle a kameramani s režisérom pripravovali zábery. Okrem toho sme nahrali aj krátke videá pre reklamnú kampaň na sociálnu sieť TikTok, v rámci ktorých sme odpovedali na rôzne otázky. Už sa teším, no trochu aj bojím, ako to bude vyzerat', keď sa kampaň dostane do médií, a keď ma rodina či priatelia na obrazovke spoznajú.“

Autor: Michaela Holíková

Nakrúcanie je zábava

Počas celého pracovného dňa vládla tvorivá nálada, smiech, ale aj trochu kreatívneho chaosu a neustáleho presúvania sa z miesta na miesto.

„Keď sme vošli do haly vedel som, že je to skvelý priestor. Presne podľa predstáv,“ zhodnotil situáciu režisér Mário Puzder. „Nastavili sme si kamery, pripravili si scénu a šli záber po zábere. Nejaké drobnosti sa na produkcii nedarili, ale to nie je nič výnimočné. Nevzniklo nič, čo by sme nevedeli vyriešiť, alebo na mieste vymyslieť tak, aby boli všetci spokojní. Zrakáči myšlienku pochopili veľmi rýchlo a pracovalo sa s nimi skvelo. Bol to príjemný zážitok,“ približuje šéf tímu. „Spolupráca s ambasádormi bola profesionálna, rýchla a zábavná. Keďže sú to všetko poriadne vyťažení ľudia, museli sme prácu naplánovať tak, aby sme ich príliš nezdržovali. Po poslednej klapke som bol s výsledkom naozaj spokojný a tešil som sa, kedy budeme zálohovať dáta z nakrúcania a začneme pracovať na postprodukcii,“ skonštatoval Mário Puzder.

Spokojný bol nielen štáb, ale aj naši účinkujúci. Nadšením sa netajila ani Monika Porubčanská: „Výroba spotu bola pre mňa nová skúsenosť. Rada sa stretávam s novými ľuďmi, a preto ma teší, že som sa mohla akcie zúčastniť. Mojou úlohou bolo odpovedať na otázky, ktoré položili vidiaci ľudia i umelá inteligencia.“

Tak čo, navnadili sme vás? Pokiaľ by ste si chceli vyskúšať malú „filmovačku“, máte možnosť o rok. Ak vás zaujíma výsledok natáčania, premiéra spotu bude už v auguste. Vysielaný by mal byť v RTVS, TA3, TV Doktor a regionálnych televíziách, určite však nevynecháme ani YouTube kanál ÚNSS či sociálne siete, ktoré aj tohto roku dostanú značný priestor.

Jedným z účinkujúcich bol aj Viktor Radošovský, ktorý prišiel s rodičmi i sestrou Izabelkou. Ich mamka Monika Suchoňová nám na druhý deň napísala: „Veľmi si vážime, že súčasťou projektu mohol byť aj Viktorko. Atmosféra bola skvelá, obe naše deti si to užívali a veľmi sa im páčilo. Všetci boli úžasní a priateľskí, Vikiho to veľmi bavilo.“

Autor: Michaela Holíková

Malý rest

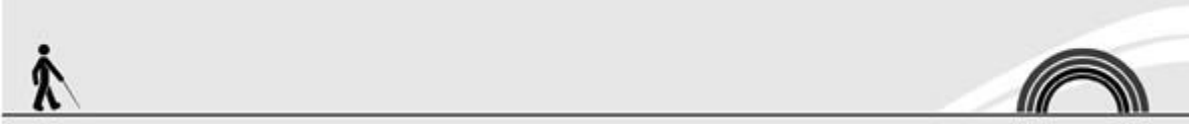
Radi by sme uzavreli jednu podlžnosť súvisiacu s motivačnou súťažou. Iste si spomínate, že najúspešnejší zbierkový tím v rámci ZO sme odmenili ešte na sklonku roka. Vecnú cenu a šek na 100 € pre svoju ZO si odniesol pán Róbert Sliva z Trnavy, hlavnú cenu, pobyt

v štvorhviezdičkovom Hoteli Apollo, získala pani Emília Švačová zo Svidníka. Najlepšiu ZO však môžeme odmeniť až teraz, pretože sme museli počkať na finálne zúčtovanie. Slávnostného vyhlásenia výsledkov sa zhostila Tatiana Winterová: Najúspešnejšou je ZO č. 22 Lučenec s výnosom 6261,03 €. V tesnom závесе skončila ZO č. 28 Poprad so sumou 6048,63 €, nasleduje ZO č. 25 Nitra s čiastkou 6076,51 €. Keďže šlo o veľmi malé rozdiely a vieme, aké úsilie treba vynaložiť, kým sa pokladničky takto vrchovato naplnia, rozhodli sme sa, že 200 eurami odmeníme všetky tri zmienené ZO. Ich členom gratulujem a želám, nech odmenu využijú na aktivitu, ktorá im urobí radosť. Moje ďakujem však patrí všetkým, ktorí sa do Bielej pastelky i ďalších aktivít našej organizácie aktívne zapájajú.“

Eliška Fričovská

Zaujalo nás

Prístupnosť webových sídel očami vývojára

Počas pracovných dní ho môžete nájsť za počítačom, cez víkend stretnúť v turistickom v horách alebo v cyklistickom na cestách, počas dovolenky prakticky kdekoľvek na svete. Na stránky dúhové som ho však pozval kvôli stránkam internetovým. Kvôli jeho presvedčeniu, že prístupnosť webových a mobilných aplikácií nie je určená len pre hársku ľudí, ale skutočne pre všetkých, že o nej treba hovoriť a predovšetkým zahrnúť jej pravidlá do každej nuly a jednotky, ktoré za sebou poukladá. Na slovíčko som si pozval Andreja Nemečka z digitálneho štúdia GoodRequest.

Digitálne štúdio GoodRequest tvorí tím dizajnérov, developerov, testerov, analytikov a ďalších odborníkov. Venuje sa hlavne tvorbe mobilných a webových aplikácií, spolupracuje napr. s Tatra bankou, so spoločnosťami Ringier Axel Springer, Forbes, KIA, Innovatrics, ZSE, NAY, BENU či Fitshaker. Čo ma však na ich práci veľmi príjemne prekvapilo a zaujalo, je fakt, že o dodržiavanie úplných základov prístupných webov sa snažia pri každom projekte, bez ohľadu na to, či si to klient explicitne objedná alebo nie. Skrátka, prístupnosť je do zoznamu požiadaviek zaraďovaná automaticky. Vyzdvihnúť treba aj to, že všetko, čo sa dosiaľ v tejto oblasti naučili, odovzdávajú ďalej – nielen svojim kolegom (každý nový developer prejde pri nástupe do firmy onboardingom, súčasťou ktorého je aj prednáška o prístupnosti), odborníkom z iných firiem, ale aj širokej verejnosti. Google vás určite navedie na ich blog, o slovo sa však prihlásili aj na najväčšej slovenskej konferencii pre developerov CodeCon. Odozva na seba nenechala dlho čakať! Po CodeCone sa GoodRequestu ozvalo viacero spoločností aj developerov, ktorých téma zaujala, radi by sa o nej dozvedeli viac a plánujú postupne začať s jej implementáciou. Čo viac si možno priať? Na ohlasy na nultú konferenciu o prístupnosti, ktorú pod názvom Prístupne 2023 zorganizovala nedávno ÚNSS, sa zatiaľ čaká.

Dôležitá, ale často prehliadaná

Väčšina z tých, ktorí stoja v pozadí webových a mobilných aplikácií, zrejme tak nejako vníma, že prístupnosť je dôležitá, ale dlho nebol

vyvíjaný dostatočný tlak, preto sa, žiaľ, odsúvala na druhú koľaj. Na prvej boli, povedzme, optimalizácia webov z hľadiska rýchlosti, modernejších technológií alebo vizuálne atraktívnejšieho dizajnu. Pravdaže, rozvoju situácie pomohli aj zmeny v národnej i nadnárodnej legislatíve. V súčasnosti majú totiž verejné inštitúcie povinnosť zabezpečiť, aby ich webové sídla boli digitálne prístupné. Naša komunita by, pravdaže, privítala, keby mal takúto povinnosť aj súkromný sektor. Tému vytiahol do popredia aj Európsky akt o prístupnosti, ktorý nepochybne veci pomôže.

Dnes je dnes, skúsme ale cúvnuť o pár rokov. Vybavujete si svoje prvé stretnutie s digitálnou prístupnosťou?

„To si pamätám úplne presne,“ odpovedal Andrej Nemeček. „Bola to prednáška na vysokej škole, kde nám jeden nevidiaci pán prišiel ukázať, ako pracuje s čítačom obrazovky a s akými problémami sa pri tom borí. Bola to jediná zmienka o prístupnosti, ktorú som za celé svoje štúdium zachytil. Pravdaže, neviem úplne objektívne posúdiť, ako to bolo inde, ale obávam sa, že veľmi podobne. Na niekoľko rokov sa mi táto téma zo života vytratila, opäť sa vlastne vynorila až vlani, keď sme v GoodRequeste analyzovali aktuálny stav prístupnosti našich webov a diskutovali o možnostiach, ako ho zlepšiť. Začal som sa do tejto témy ponárať hlbšie, na meetingoch som vystúpil s niekoľkými prednáškami, keď som sa zoznámil s vami, Peter, spoločne sme pripravili workshop s praktickými ukážkami práce s čítačom obrazovky. Prístupnosť sa môže javiť ako veľká neznáma, ale aj regulácia GDPR bola zo začiatku strašiakom, a dnes aj vďaka nej máme oveľa väčšiu kontrolu nad tým, ako sa spracúvajú naše osobné údaje, a jej zapracovanie do projektov sa prakticky stalo štandardom. Ak by sa obdobné pravidlá zaviedli v otázke prístupnosti, web by sa oveľa rýchlejšie otvoril všetkým.“

Zdanie klame

Názor, že to alebo ono prístupné byť nemusí, nie je ničím výnimočným. Ako však pokračuje Andrej Nemeček, aj keď sa na prvý pohľad zdá, že si aplikácie v niektorých segmentoch až taký veľký dôraz na prístupnosť nevyžadujú, nie je to celkom tak.

„Aj pri rôznych interných aplikáciách alebo administračných systémoch sa môže stať, že ich bude využívať niekto, pre koho bude prístupnosť kľúčová. Stačí, že sa zamestnanec napr. zraní pri športe a bude (hoci len dočasne) odkázaný na ovládanie systému iba prostredníctvom

klávesnice, bez možnosti použiť myš. Vtedy sa naplno ukážu výhody implementovania aspoň základných pravidiel prístupnosti.“

Vytvoriť prístupný web si vyžaduje skúsenejších developerov. Ak si chce firma niekoho takého vychovať, musí investovať do jeho vzdelania, príp. nájsť, zamestnať a hlavne zaplatiť developera so skúsenosťami. Náklady však zvyšuje nielen vývoj, ale aj následné testovanie. Chce to viac času, čo spolu s financiami neraz odrádza. Ako vývojári vnímajú potrebu vytvárať digitálne prístupné weby a aplikácie?

„Nemyslím si, že zo strany developerov ide o neochotu vytvárať prístupné weby a mobilné aplikácie. Za aktuálnym stavom by som skôr hľadal nízke povedomie o tejto téme, o reálnych problémoch, na ktoré používatelia s akýmkoľvek znevýhodnením narážajú. My často zdôrazňujeme, že z prístupného webu benefitujú všetci, nie je to o tom, že tým pomôžeme hŕstke nevidiacich či nepočujúcich. Vo svete žije viac než miliarda ľudí so zdravotným postihnutím, preto zanedbať prístupnosť znamená vylúčiť významnú časť potencionálnych zákazníkov,“ reaguje špecialista z GoodRequestu. „Keď hovoríme o prístupnosti, hovoríme vlastne aj o sémantickom webe, zlepšení SEO a vyhľadateľnosti stránok (napr. prostredníctvom Googlu), navyše, pravidlá pre prístupnosť zlepšujú použiteľnosť a používateľský zážitok – video s titulkami je pre ľudí so sluchovým postihnutím nevyhnutné, ale aj ja, hoci počujem, si bežne prehrávam video bez zvuku, napr. keď cestujem vlakom a nechcem okolosediacich rušiť. Jedinou nevýhodou môžu byť dizajnové obmedzenia, vtedy niektoré pokročilejšie elementy nemusia byť s asistenčnými technológiami kompatibilné. Ale neznamená to, že prístupnosť a atraktívny dizajn sa navzájom vylučujú. Je to o čosi náročnejšie, vyžaduje si to viac premýšľania a následne testovania, ale ide to.“

Keď už je reč o testovaní, akým spôsobom v GoodRequeste testujete prístupnosť vami vyvíjaných webov, systémov či aplikácií?

„Na zlepšovaní tohto kroku ešte stále pracujeme. Zatiaľ využívame hlavne automatizované nástroje, navzájom si kontrolujeme kód, t. j. robíme si code review. Samozrejme, uvedomujeme si, že to nestačí, preto do tohto procesu plánujeme pridať aj audit a začneme práve naším webom.“

Vo všeobecnosti platí, že je jednoduchšie vytvoriť novú stránku, ako kompletne prerobiť už existujúcu, často postavenú na zastaraných technológiách. Prečo je to tak?

„Vyžaduje si to veľké zmeny v kóde, čo je pomerne zložité. Dodatočné úpravy, pochopiteľne, znamenajú dodatočné investície. Čífy ovplyvňuje napr. veľkosť a náročnosť webu, ale aj fakt, či v danom prípade s prístupnosťou len začíname a treba zaškoliť dizajnérov, developerov a testerov. Ak ale na prístupnosť myslíme od začiatku projektu a tím už máme zaškolený, nebude to tvoriť natoľko významný náklad, ako sa môže na prvý pohľad zdať,“ uzatvára Andrej Nemeček.

Blog spoločnosti: www.goodrequest.com/sk/blog

Peter Halada

Náš tip

Kto nepozná Dubovú, nepozná svet

Kráčať po hladine mora sa vám zrejme nepodarí, ale poprechádzať sa po jeho dne, dokonca si na ňom zariadiť domček s voňavou záhradkou, nie je ani zďaleka také nemožné, ako by sa mohlo zdať. Pravda, za oknami sa vám nebudú naháňať žiadne farebné rybky, žiadne morské koníky nebudú s dôstojnou vážnosťou starcov premýšľať o studených a horúcich prúdoch, ale zato pri kopaní základov takmer určite narazíte na niekdajších obyvateľov mora vrchného bádenu. Vyberte sa s nami do Dubovej, kde môžete podať ruku tým, ktorí žili hlboko pod hladinou, a započúvať sa do príbehov spred niekoľkých miliónov rokov.

Piesky a íly, na ktorých leží veľká časť Dubovej, uchovávajú spomienky na pestrý život Centrálnej Paratetýdy. Plytkého vnútrozemského mora, ktoré pred dva a pol až trinástimi miliónmi rokov obmývalo územie od nemeckej hranice až po pohorie Ural. Horotvorné procesy však osud mora spečatili, vodnú plochu postupne zužovali, z mora sa stalo jazero, ktorého posledným pozostatkom je dnešné Neziderské jazero v susednom Rakúsku.

Pod hladinou Centrálnej Paratetydy v období vrchného bádenu

Autor: Ivana Koubová

Proces vymierania jednotlivých živočíšnych a rastlinných druhov azda najlepšie zachytáva malebná obec Dubová, ležiaca na úpäti Malých Karpát. Príbehy spod hladiny prezrádzajú najmä skameneliny, ktorých sa tu dodnes nachádza pomerne dosť. Dávno zabudnutým jazykom geológom a paleontológom, súčasnou slovenčinou komukoľvek, kto sa pristaví pred budovou športového areálu. Od mája tohto roku si tam totiž našla svoje čestné miesto stála miniexpozičia s názvom More pod našimi nohami, približujúca mäkkýše obdobia vrchného bádenu a sarmatu. Okrem farebných ilustrácií a mapiek, ktoré ukazujú zmenu morského prúdenia a rozloženia horstiev, uvidíte v rámci nej dve veľké rekonštrukcie, ako mohlo more na našom území vyzerat' v časoch, keď to v ňom naozaj žilo, a ako vyzeralo po vymieraní. Podrobné informácie sú ukryté v QR kódoch, ktoré odkazujú na stránky Geoparku Malé Karpaty, stručnejšiu verziu ponúkajú nápisy vo zväčšenej latinke. A najlepšie na koniec! Skameneliny, ktoré Dubová svojim návštevníkom prezentuje, sú niekoľkonásobne zväčšené a k výstavnému panelu pripevnené ako 3D modely. Pravdaže, s menovkami v Braillovom písme.

Expozícia More pod našimi nohami

Autor: Peter Moravčík

More nie len pod nohami, ale aj pod rukami

Autor: Peter Moravčík

„V období vrchného bádenu žilo v Dunajskej panve, ako sa táto oblasť nazýva, takmer 600 druhov mäkkýšov, preto bolo pomerne náročné vybrať len štyri,“ vysvetľuje Tomáš Fuksi z Geoparku Malé Karpaty. „Napokon sme ako prvú zľava umiestnili Terebraliu, pomerne veľkého bylinožravého slimáka, ktorý býval v širšej vežičkovitej schránke, zdobenej krásnymi radmi drobných hrbolčekov, takže vyzerá ako nejaký šperk. Vedľa neho nájdete opäť ulitníka, tentokrát druhu Turritella, ktorý je neprehliadnuteľný a nezabudnuteľný vďaka svojej štíhlej podlhovastej schránke, dlhej asi 4 centimetre a pomerne výraznému a symetricky rozmiestnenému rebrovaniu. Cythara, v poradí tretia vzorka, je dravý mäkkýš, ktorý si nažíval vo výrazne pretiahnutej a štruktúrovanej ulite, za ním nasleduje lastúrnik Glycymeris s masívnou schránkou, pôvodne zdobenou farebným vzorom. Všimnite si, že prevažne hladký povrch

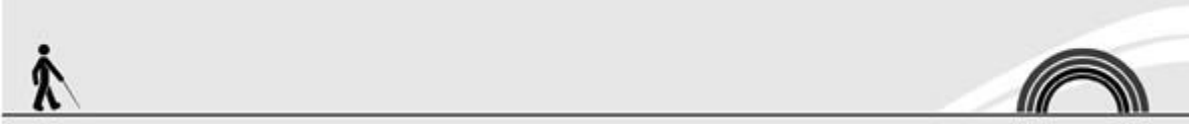
sem-tam narúšajú zreteľné dierky. Niektoré vznikli počas procesu skamenenia, z jednej väčšej usudzujeme, že na mäkkýšovi si chcel pochutnať nejaký vták. Je to veľmi zaujímavé, pretože ide o druh, ktorý nebol zvlášť pohyblivý (zvyčajne ležal na dne), tento konkrétny však zrejme prebýval na plytčine, preto bol vystavený takémuto nebezpečenstvu. Pravdaže, voľným okom to na origináli viditeľné nebolo, odhalil nám to až sken a následné zväčšenie,“ pokračuje so zánietením Tomáš Fuksi.

Exponátom v Dubovej vdýchla podobu 3D tlačiareň, všetky sú preto rovnako svetlé, takmer biele. V prírode to ale také fádne nebolo, že?

„Nie, Centrálna Paratetyda bola pestrá nielen biotopom, ale aj farebnosťou. Keď schránky padli do mazľavého ílu, ktorý k nim neprepustil kyslík, aj po viac ako trinástich miliónoch rokov si dokázali zachovať pôvodné sfarbenie – okrové, hnedočervené, ba i žlté. A pokiaľ ide o samotné mäkkýše, boli biele, žlté, červené, hnedé, dokonca bodkované alebo pásikavé. V podstate aj na základe dodnes žijúcich príbuzných vieme, že mäkké telo morských slimákov má rôzne farby od bledej sivej, cez žiarivú červenú až po takmer čiernu,“ odpovedá mi odborník.

Lastúrnik ako jeden z rozprávačov dávnych príbehov z Dubovej

Autor: Peter Moravčík

Sarmatské obdobie má na paneli takisto svojich reprezentantov. Prvým je bylinožravý morský ulitník *Pirenella*, ktorého štíhla schránka posiatá radmi okrúhlych hrbolčekov merala v skutočnosti len zo tri centimetre, druhým je *Ocinebrina sublavata*, jediný dravý ulitník, ktorý prežil vymieranie. Ten vám vďaka štruktúre, ktorá pripomína hrubo nariasené záclony s tu i tam vyčnievajúcimi tupými ostňami, určite utkvie v pamäti. Pretiahnutý, plochý, takmer hladký 3D model, ktorý sedmičku exponátov uzatvára, predstavuje lastúru *ervilie*. Nebyť toho, že to dotiahla až do expozície v Dubovej, málokto by si ju vôbec všimol. Narástla totiž len do jedného centimetra a nažívala si pohodlne zahrabaná v sedimente Centrálnej Paratetýdy.

Pod hladinou Centrálnej Paratetýdy v období sarmatu

Autor: Ivana Koubová

Posledné slovo ešte nepadlo

Expozíciou skamenelín Dubová svoje prírodné bohatstvo odkrývať len začala.

V auguste tohto roku pribudne powyše obce, na Fugelke, informácia, že vstupujete na územie, kde žijú dva chránené druhy chrobákov, a to roháč veľký a fúzač veľký. Živých exemplárov sa dotýkať nemožno, ale na tie, ktoré sa tu v lete zhmotnia, budete môcť aj vyliezť

„Šanca, že niektorého z nich uvidíte v lese, nie je veľmi veľká, ale toto určite do očí udrie,“ prezrádza svoje plány starosta Dubovej Ľudovít Ružička. „Začiatok chráneného územia bude totiž zdobiť takmer trojmetrový z dreva vytesaný roháč veľký, fúzača veľkého k nemu pripojíme časom. V spolupráci s ChKO Malé Karpaty a štátnou ochranou prírody chceme zároveň domácim i turistom vyrozprávať jeho príbeh. Do starého pňa by sme chceli umiestniť modely jednotlivých štádií jeho vývoja a popisy, pravdaže, aj v Braillovom písme. Momentálne hľadáme vhodný dizajn, výšku a hĺbku, aby sme sa priblížili aj dospelým, aj deťom, aj starším ľuďom, aby to bolo pohodlné aj pre osoby na vozíku a pod. Zároveň je našou snahou bez zbytočných slov povedať, že s chránenými chrobákmi sa môžu na tomto mieste pohrať, môžu si ich pochytať, ale keď sa s nimi stretnú zoči-voči, treba im nechať súkromie a ničím ich neohrozovať. Ani dotykom,“ upozorňuje Ľudovít Ružička.

Vo Fugelke sa ale pustia aj do hľadania lesného chodníčka, kde by si človek mohol v prirodzenom prostredí prezrieť niekoľko rôznych druhov drevín, ohmatať ich kôru a zistiť, aká kresba je pre ten ktorý strom typická. Či sa k vedomostiam pridajú aj tvary a zvláštnosti listov, zatiaľ isté nie je, čo však už ostrejšie kontúry nadobudlo, je plán priblížiť milovníkom prírody stopy zvierat. S najväčšou pravdepodobnosťou nepôjde o tabule, odtlačky (zrejme v betóne) budú súčasťou geocachingu, alebo nejakého veľmi príbuzného konceptu. Témou zvieracích stôp obec sprevádzajú odborníci z Prírodovednej fakulty UK. Ak všetko dobre pôjde, okolie Dubovej by mohli zatriktívňovať už budúci rok.

„Veľmi nás láka myšlienka, že sa niekde v tejto našej rukolapnej expozícii uhniezdia aj vtáky. Musíme si ale ešte premyslieť, akou formou by sme sa do toho pustili – či oslovíme tunajších hrnciarov a zároveň odprezentujeme ich tvorbu, alebo sa vyberieme iným smerom,“ nadväzuje starosta Dubovej. „V parku, ktorý sa nachádza neďaleko

expozície skamenelín, by sme zvedavcom chceli predostrieť naše kamene a ukázať geológiu obce, máme tu archeologickú lokalitu, ktorá zatiaľ nie je preskúmaná, časom by sme formou expozície s hmatateľnými prvkami chceli prezentovať aj tú. Ďalej je tu Včelí dom, kde sa robievajú apiterapie, a ten by sme takisto mohli sprístupniť nevidiacim a slabozrakým,“ vyratúva lákadlá Dubovej jej starosta. „Ale to už predbieham. Všeličo by sa dalo, uvidíme, ako sa nám bude dariť napĺňať naše sny. Keď sa tak rozhliadam vôkol seba, zakaždým mi v ušiach znejú slová Vincenta Šikulu, ktorý sa tu narodil a na tunajšom cintoríne aj odpočíva: „Dubová je známa tým, že tu nie je nič známe, a význačná tým, že tu nie je nič význačné.“ My sme postupne začali vyťahovať témy, ktoré u nás naozaj stoja za to, ako napr. chránené prírodné územie, chránené vtáčie územie, zaujímavé geologické, paleontologické a archeologické nálezy, ale aj včely, kone, víno či hlina, a určite ich budeme nachádzať a prezentovať čoraz viac. Nechceme mu protirečiť, skôr, povedzme, dodať jeho slovám trošku literárnej irónie. Pretože kto nepozná Dubovú, nepozná svet,“ uzatvára s úsmevom Ľudovít Ružička.

Projekt More pod našimi nohami bol realizovaný vďaka podpore Slovenskej agentúry životného prostredia, z kapitoly Obnova dediny. Odborným garantom bol Geopark Malé Karpaty, pomocnú ruku podali aj Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska a Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči.

Dušana Blašková

Tour de Braille Nitra 2023

Obzeráte sa po aktivítke na leto? Láka vás predstava slnečného kúpeľa, ale aj príjemného ochladenia v interiéri? Chcete stráviť deň plný zábavy a adrenalínu, ktorý zavřšíte koncertom pod holým nebom? Nič jednoduchšie! Vyberte sa v piatok 11. augusta do mesta pod Zoborom!

Krajská rada ÚNSS Nitra a SINA Nitra, n. o., ozvláštňa centrum mesta šiestimi stanovišťami, v ktorých si budete môcť niečo zaujímavé prečítať, napísať pár slov, a to na mechanickom písacom stroji pre nevidiacich

a na brailovej tabuľke, preveriť si svoje znalosti gramatiky rodnej slovenčiny, vybrať si niečo z jedálneho lístka a vylúštiť prstolomné názvy liekov.

Organizátori vás medzi súťažiacich s radosťou zaradia, musíte však splniť niekoľko podmienok:

1. Včas sa prihlásiť: prihlášku môžete zaslať elektronicky na hovoriaciweb@gmail.com alebo poštou na adresu Krajská rada ÚNSS, Nedbalova 540/17, 949 11 Nitra. Vypísať ju môžete tlačným alebo Braillovým písmom. Pridlho ale neváhajte, pretože kapacita je obmedzená na dvadsiatku súťažiacich. V prípade, že sa nenaplní dostatočne rýchlo, termín prijímania prihlášok je stanovený na 20. júla.

2. Vyznačiť kategóriu, do ktorej podľa veku, kedy ste sa Braillovo písmo naučili, spadáte.

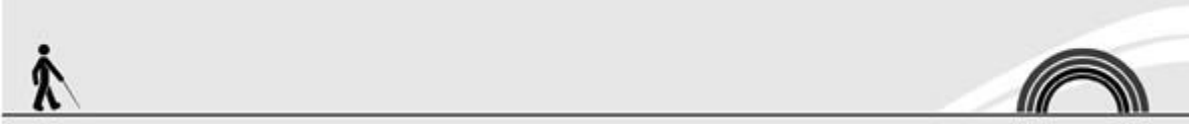
3. Uhradiť štartovné: ak sa na Tour de Braille dostavíte s vlastným asistentom, bude to 20 € (v cene je celodenná strava a ubytovanie pre dve osoby na jednu noc), v prípade účasti bez ubytovania alebo vlastného asistenta to bude polovica, teda 10 €. Patálií so zháňaním asistenta sa báť nemusíte, ak by nik nemal časopriestor, organizátori vám zabezpečia zaškoleného dobrovoľníka.

Ak to máte do Nitry poriadny kus cesty, môžete si z 10. na 11. augusta objednať nocľah v cene 22 €. Podrobné informácie a prihlášky sú zverejnené na www.unss.sk, www.hovoriaciweb.sk a www.skn.sk. Aha! A ešte časy! Od deviatej do desiatej sa bude Tour de Braille otvárať, od desiatej do jednej budú prebiehať súťažné disciplíny, slávnostné vyhlásenie výsledkov, odovzdanie vecných cien a diplomov sa uskutoční na Svätoplukovom námestí o 17:00. Umeleckou bodkou za 11. augustom bude Bieločierny koncert pod nitrianskym nebom, ktorého organizátorom je Peter Zbranek a predstavia sa na ňom zväčša nevidiaci a slabozrakí interpreti.

Spolupracujúci Partneri

Mesto Nitra, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči, Slovenská autorita pre Braillovo písmo, OZ Pianistan, Asociácia Divadelná Nitra

Projekt podporili

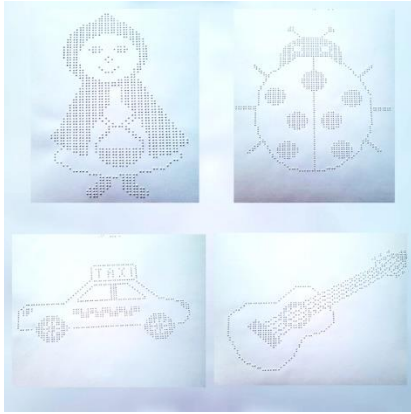
Nadácia ZSE – zamestnanecký program, grantová komisia ÚNSS

(red.)

Tvorte aj vy hmatateľnú budúcnosť e-shopu levočskej knižnice

Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči zriadila pomerne nedávno e-shop. Je to v podstate ďalšia stanica, z ktorej sa Braillovo písmo, bodová a reliéfná grafika vypravujú k záujemcom priamo domov. Vyberať si môžete z kníh pre deti a mládež, zbierok veršov (zvlášť z pier slovenských autorov), náboženskej literatúry, najvoňavejšie oddelenie je, pravdaže, plné kuchárskych kníh.

„Dodávateľom“ nápadov e-shopu je aj Slovenská autorita pre Braillovo písmo (SABP), ktorej zámerom je popri Braillovom písme ponúkať aj všeličo s reliéfnymi a bodovými obrázkami. Jedným z prvých zhmotnení týchto plánov je útla knižočka pre deti, ktoré sa rady hrajú s písmenkami a slovami. Zviazali do nej 43 básní, odhalili veľké tlačené písmená latinky, pridali 20 reliéfnych obrázkov a na titulku vypísali Želmíra Zemčáková: Abecedidlo. Keď sa presuniete do oddelenia grafiky, naďabíte napr. na narodeninové, meninové, svadobné či veľkonočné pohľadnice (niektoré sú kombináciou braila a čiernotlače, iné sú „iba“ vybodkované), plastové „plagáty“ dikobraza, emu, kapybary, kengury, lamy, lemúra, medveďa, nosáľa, orangutana, papagája, páva alebo tuleňa, fóliu s farebným obrázkom kopírujúcim reliéf vám však vytvorí aj na objednávku. A ak ste zo zvierat nad posteľou už vyrástli, v e-shope si môžete objednať napr. aj periodickú sústavu chemických prvkov. Zaujímavou je aj možnosť objednať si tlač v braili – dokumentu v rozsahu maximálne 30 normostrán vo formáte txt a brailových štítkov na zrkadlovej fólii, ktoré sú vhodné na označenie interiérových dverí, predmetov, CD nosičov, audiokníh a pod.

Červená čiapka, lienka, taxík a gitara, ktoré nájdete na stránkach Abecedidla

Autor: Miroslava Ľuptáková

Ponuku e-shopu môžete ovplyvniť aj vy! SABP totiž vyhlásila súťaž vo vymýšľaní produktov pre nevidiacich a slabozrakých. Svoj návrh na to, čo by mohli v budúcnosti vyrobiť ako pomôcku, knižku alebo akúkoľvek inú formu užitočnej veci, posielajte do 31. októbra 2023 na adresu sabp@skn.sk. Všetky nápady v Levoči starostlivo zvažia a okrem vyžrebovaného víťaza vyhlásia aj víťaza najlepšieho nápadu, ktorý následne pre e-shop aj zrealizujú. Porozhliadnite sa na www.skn.sk/e-shop.

(red.)

Dotkni sa výtvarného umenia!

Pod týmto názvom otvorila 16. júna Nitrianska galéria vo svojom najmladšom výstavnom priestore, vo Farebnej galérii na Župnom námestí 3 v Nitre, haptickú výstavu pre nevidiacich a slabozrakých návštevníkov. Ako hovorí jej kurátorka Elena Tarábková, výber zo zbierok Nitrianskej galérie je zameraný na diverzitu výtvarného umenia obdobia konca 19. až začiatku 21. storočia a približuje tvorbu štrnástich autorov s odlišným umeleckým prejavom. Expozíciu dopĺňajú hravé interaktívne úlohy a hmatové makety niektorých umeleckých diel.

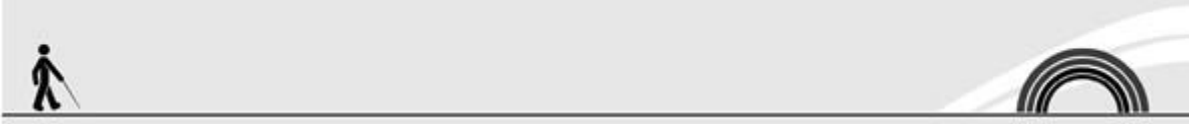
Výstava je súčasťou projektu galérie Tvoriť môže každý, niekoľko mesiacov bude preto v Nitre prebiehať cyklus výtvarných tvorivých dielní a odborný vzdelávací program, zameraný na interpretáciu diel, resp.

zbierkových predmetov galérie s tvorivými reflexiami návštevníkov. Júnové workshopy patrili deťom, dospelým so zrakovým postihnutím je vyhradených 5 letných štvrtkov: 13. a 20. júl a 10., 17. a 24. august. Témou dvojhodinových stretnutí bude práca s hlinou. Edukačná časť projektu vyvrcholí decembrovou záverečnou výstavou výtvarných prác účastníkov tvorivých dielní.

Partnermi podujatia sú Krajské stredisko ÚNSS v Nitre, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči a Katedra výtvarnej tvorby a výchovy Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa.

Josef Zbranek

Radíme a pomáhame

Príspevok na kúpu pomôcky zo zahraničia

Na jednej strane zdravotnícka a kompenzačná pomôcka, na druhej reliéfne označenie bežných spotrebičov a predmetov či dodatočné drobné zariadenie. Samostatne to v mnohých oblastiach ide aj napriek zrakovému postihnutiu. Čo ale v prípade, že slovenský trh neponúka to, čo by vám pomohlo? Máte ako nevidiaci či slabozraký možnosť zaobstarat' si to aj vďaka peňažnému príspevku získanému zo zdravotnej poisťovne alebo úradu práce, sociálnych vecí a rodiny?

Pomôcky hradené z verejného zdravotného poistenia

Reč je o ortopedicko-protetických pomôckach, vozíkoch, kočíkoch, mobilných chodúlkach, zdvihákoch chorých, špeciálnych posteliach, rehabilitačných a kompenzačných pomôckach, sériovo vyrábaných prsných epitézach, pomôckach, ktoré slúžia na aplikáciu liečiva a na kompresívnu liečbu, pomôckach pre ľudí so zrakovým a sluchovým postihnutím, pacientov s diabetom, inkontinenciou a stómiou. Kompletný kategorizačný zoznam zdravotníckych pomôcok (KZZP) obsahuje viac než 5000 rôznych položiek (tých, ktoré sa týkajú bezprostredne zrakového postihnutia je niekoľko desiatok) a zverejnený je na stránke Ministerstva zdravotníctva SR (MZ SR), ktoré je zaň zodpovedné. Jeho pravidelnou aktualizáciou je poverená kategorizačná komisia zostavená zo zamestnancov MZ SR a zástupcov zdravotných poisťovní.

Podnet na zmenu v KZZP môže podľa zákona dať ktorýkoľvek člen kategorizačnej komisie, výrobca pomôcky, jej distribútor, záujmové združenia (napr. Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Organizácia muskulárnych dystrofikov v SR, Asociácia nepočujúcich Slovenska atď.), ale na základe vlastnej iniciatívy aj jednotlivec. Návrh na zaradenie zdravotníckej pomôcky do kategorizačného zoznamu však môže podať len výrobca zdravotníckej pomôcky alebo ním poverený zástupca (distribútor). V jednotlivých kategóriách a podkategóriách sa uvádzajú výrobcovia a konkrétne modely pomôcok, to znamená, že tam nenájdete skupinu Lupy, ale napr. optická lupa s podsvietením Railight.

Zákon č. 363/2011 Z.z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného

zdravotného poistenia v paragrafe 38 hovorí, že MZ SR môže z vlastného podnetu vyradiť zdravotnícku pomôcku, ak:

- c) bola preukázateľne nedostupná na trhu dlhšie ako tri mesiace
- d) nebola preukázateľne uhrádzaná na základe verejného zdravotného poistenia najmenej 6 po sebe nasledujúcich mesiacov, pričom sa prihliada na prevalenciu choroby v SR.

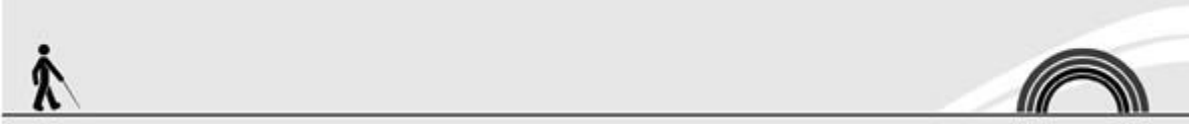
Pomôcku je však možné vyradiť aj na žiadosť výrobcu. Vtedy to trvá do dvesto sedemdesiatich dní. Ak by ministerstvo do tejto doby nerozhodlo o vyradení, pomôcka sa za vyradenú považuje. V praxi to znamená, že pri preplácaní pomôcok, ktoré sa predpisujú zriedkavejšie, alebo sú na našom trhu nedostatkovým tovarom (napr. niektoré okuliare alebo lupy) môže nastať problém.

V KZZP je pri každej položke na cent vyčíslená cena pomôcky a doplatok pacienta. S týmito sumami môže hýbať výlučne kategorizačná komisia. Zdravotnícke pomôcky sú vo väčšine prípadov vyrábané sériovo, refinancujú sa však, pravdaže, aj tie, ktoré sú vyhotovované na mieru (napr. očné protézy).

Ako možno zdravotnícku pomôcku získať? Odborný lekár v danej špecializácii vám musí vystaviť poukaz na zdravotnícku pomôcku, ktorú vám následne vo výdajni zdravotníckych pomôcok predajú, príp. objednávajú. Ak máte záujem o kúpu zdravotníckej pomôcky zo zahraničia, čaká vás rovnaký postup, ako pri schvaľovaní liečby, ktorá je na Slovensku nedostupná. Zdravotné poisťovne sa v tomto prípade riadia platnou legislatívou a vlastnými internými predpismi, preto, ak máte záujem o peňažný príspevok (PP), vám odporúčame ešte pred samotnou kúpou kontaktovať revízneho lekára vašej zdravotnej poisťovne a dohodnúť sa vopred. Pracovníci krajských stredísk (KS) môžu s vami tento rozhovor absolvovať, vysvetliť a adekvátne vyargumentovať, prečo je vybraná pomôcka práve pre vás a vaše samostatné fungovanie potrebná, resp. prečo sú tie, ktoré slovenský trh ponúka, pre vás nedostatočnou kompenzáciou.

Peňažné príspevky z ÚPSVaR-u

Pokiaľ ide o kompenzačné pomôcky, takisto existuje zoznam tých, ktorých časť môže byť človeku so zdravotným postihnutím preplatená. Tento zoznam však spadá pod Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR) a obsahuje nie konkrétne výrobcov a modely, ale všeobecne definované skupiny pomôcok, napr. diktafón

s hlasovým výstupom alebo osobný počítač na spracovanie dokumentov. Návrh na zmenu v tomto zozname (vypustenie alebo zaradenie niektorej položky, ale aj úprava maximálne zohľadňovanej sumy) môže vychádzať z iniciatívy členov kategorizačnej komisie, podávať ich však môžu aj výrobcovia, distribútori a záujmové združenia.

Príspevok je v závislosti od ceny pomôcky a príjmu žiadateľa poskytovaný maximálne do výšky 95 percent nadobúdacej ceny kompenzačnej pomôcky, pričom pri každej skupine pomôcok je určená maximálna výška zohľadňovanej sumy. Napr. maximálne zohľadňovaná suma pri kúpe osobného počítača je

1200 € a vy môžete získať príspevok vo výške maximálne 95 percent z tejto sumy. Pravdaže, kúpiť si môžete aj drahší počítač, ÚPSVaR však vyšší príspevok neposkytne. Skupiny (zoznam) pomôcok a maximálne zohľadňované sumy z ceny pomôcok sú uvedené v opatrení MPSVaR SR č. 7/2009 Z.z.

Záujemca o kúpu kompenzačnej pomôcky predkladá príslušnému ÚPSVaR-u žiadosť o PP na kúpu pomôcky, lekársky nález od odborného lekára v danej špecializácii, od všeobecného lekára posudok zdravotného stavu, vyhlásenie o majetku, svoj príjem a príjem spoločne posudzovanej osoby za kalendárny rok, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom o PP na kúpu pomôcky žiada. Uviesť treba všetky druhy príjmov, tie, ktoré si ÚPSVaR nedokáže zabezpečiť sám (tzn., ak nie sú predmetom informačných systémoch vymedzených v zákone proti byrokracii) treba preukázať. Žiadosť sa predkladá na predpísanom formulári, ktorý žiadateľ získa na príslušnom ÚPSVaR-e. V zákone sú ustanovené výnimky, kedy lekársky nález, ani vyhlásenie o majetku predložiť netreba. Nasledujúci krok je účasť na sociálnom šetrení, kde pracovníci úradu na základe rozhovoru zhodnotia vaše obmedzenia, zručnosti a oprávnenosť vašej požiadavky. Aj v tomto prípade sa môžete s pracovníkom KS dohodnúť, aby bol na stretnutí prítomný.

Členstvo Slovenska v EÚ a v Európskom hospodárskom priestore vám, pravdaže, umožňuje nadobudnúť pomôcku aj z obchodu so sídlom v zahraničí. Na podrobnosti sme sa opýtali Marianny Šebeovej z Tlačového a komunikačného oddelenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

„V zmysle zákona č. 447/2008 Z. z. o PP na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia (ŤZP) musí žiadosť o priznanie PP na kompenzáciu obsahovať aj odôvodnenie, prečo žiada konkrétny druh PP a v tej súvislosti aj konkrétnu pomôcku. V odôvodnení žiadosti nie je potrebné uvádzať, že si žiadateľ chce pomôcku zakúpiť v zahraničí ani

zdôvodňovať záujem o kúpu práve tejto pomôcky. Podľa § 26 ods. 2 spomínaného zákona sa výška PP na kúpu pomôcky určí percentuálnou sadzbou v závislosti od ceny pomôcky a príjmu fyzickej osoby s ŤZP uvedených v prílohách č. 10 a 11, ak zákon neustanovuje inak. Pri určení výšky PP sa zohľadňuje cena pomôcky, najviac v sume ustanovenej v kategorizačnom zozname pomôcok. Maximálnu sumu PP určuje § 26 ods. 3 zákona, v súčasnosti 8630,42 €.“

Predfaktúru, resp. faktúru stačí ÚPSVaR-u predložiť až na výzvu, t. j. keď vám bude PP na kúpu pomôcky, ktorú žiadate, navrhnutý v komplexnom posudku. Pokiaľ sú vyhotovené v inom ako slovenskom alebo českom jazyku, je vašou povinnosťou zabezpečiť a predložiť aj ich úradný preklad. Ak je na nej suma uvedená v inej mene, prepočet na eurá sa uskutoční podľa kurzu Európskej centrálnej banky v deň vyhotovenia dokladu. Odôvodnenie od dodávateľa sa nevyžaduje.

Pokračuje Marianna Šebová: „V zmysle § 26 ods. 1 písm. a) zákona PP na kúpu pomôcky možno poskytnúť na základe dokladu o cene pomôcky alebo dokladu o kúpe pomôcky vyhotoveného osobou, ktorej predmetom činnosti je výroba, predaj alebo distribúcia pomôcky. Pokiaľ si žiadateľ chce zakúpiť pomôcku na území SR, oprávnenosť osoby, ktorá vyhotovila doklad o cene/kúpe pomôcky si zisťuje ÚPSVaR sám, a to cez portál OverSi. V prípade zakúpenia pomôcky v zahraničí je potrebné, aby žiadateľ predložil aj doklad, že predajca je oprávnenou osobou podľa § 26 ods. 1 písm. a) zákona. Opäť platí, že žiadateľ je povinný predložiť úradný preklad dokladu, ak je tento vyhotovený v inom ako slovenskom alebo českom jazyku. Pokiaľ sú ÚPSVaR-u všetky potrebné doklady predložené v určenej lehote, konanie netrvá dlhšie ako pri kúpe pomôcky zo Slovenska.“

Dodajme, že s procesom nákupu pomôcky zo zahraničia a s podávaním žiadostí o poskytnutie príspevku na jej kúpu majú už viaceré KS skúsenosti. S výberom pomôcok vám môžu pomôcť, nezabúdajte ale, že komunikáciu s predajcom musíte zabezpečiť vy.

E-shopy s pomôckami

Česká republika

<https://eshop.tyflopomucky.cz/>

Rakúsko

www.blindenverband-wnb.at/fuer-sehbehinderte-menschen/hilfsmittelshop/

Poľsko

<https://lumen.pl/oferta>

<https://lunaoptic.pl/>

www.altix.pl/pl/

www.harpo.com.pl/zakupy/sprzet-dla-niewidomych-i-slabowidzacych/

www.skynet.pl/category/sprzet

www.ece.com.pl/index.php?option=com_virtuemart&page=shop.browse&category_id=1&Itemid=2

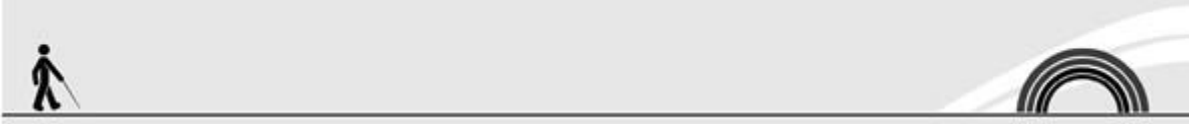
Inšpiráciou pri hľadaní vhodnej kompenzačnej pomôcky môže byť aj medzinárodná databáza EASTIN.

www.eastin.eu/sk-sk/searches/products/index

Dve poznámky na záver

Pomôcť s dofinancovaním KP kupovanej cez ÚPSVaR vám okrem iného môže aj Program individuálneho darcovstva, ktorý vám v nasledujúcom článku priblíži jeho predsedníčka Eliška Fričovská. Vykryť obdobie čakania na novú pomôcku môžete napr. aj tým, že si rovnaký alebo obdobný model požičiate z KS. Každé stredisko má zoznam pomôcok, ktoré môže klientom na základe zmluvy o zapožičaní posunúť na tak dlho, ako to bude potrebné. Pravdaže, nie všetky existujúce pomôcky sa dajú takto požičať, rovnako ako nie každé stredisko má rovnaký zoznam. V prípade, že o zapožičanie prejavíte záujem a KS vo vašom krajskom meste takú pomôcku k dispozícii nemá, osloví ostatné strediská, ak sa na niektorom z nich vami hľadaný typ nachádza, zabezpečia vám jeho doručenie. V prípade, že máte doma funkčnú, hoci staršiu pomôcku, ktorú už nepoužívate, budeme veľmi radi, ak s pracovníkmi ÚNSS prediskutujete možnosť darovať ju KS, aby mohla poslúžiť iným nevidiacim alebo slabozrakým.

Dušana Blašková

Nezúfajte! Pomôžeme vám získať vytúženú pomôcku!

Od roku 2019 pomáhame klientom ÚNSS prostredníctvom Programu individuálneho darčovstva (PID). Vďaka nemu si už mohlo viac ako päťdesiat nevidiacich a slabozrakých zakúpiť rôzne kompenzačné a optické pomôcky. Získať nenávratný finančný príspevok nie je vôbec zložité. Neveríte?

Ako PID funguje?

Každý klient, ktorý sa chce o dofinancovanie z PID uchádzať, si na príslušnom krajskom stredisku ÚNSS (KS) musí podať žiadosť. Uvedie svoju sociálnu situáciu i dôvod, v čom mu pomôcka zlepší život. Súčasťou dokumentácie je i vyjadrenie vedúceho pracovníka KS. Následne žiadosť posudzuje komisia zložená zo zamestnancov a členov organizácie. Pod mojím vedením pracujú členovia menovaní Ústrednou radou ÚNSS Ervína Balašková a Josef Zbranek ako aj členovia menovaní riaditeľkou ÚNSS Soňa Tóthová a Erika Forgáčová, ktorá nahradila odstupujúceho Jána Podolinského.

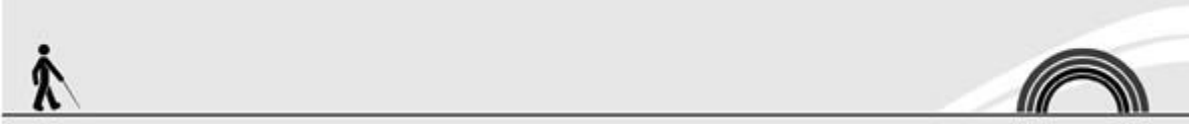
„Členkou komisie PID som rada, pretože už roky sa na ZO-čke stretávam s ľuďmi, ktorí sa na jednej strane tešia, že im je priznaná pomôcka, no aj na ten, pre niekoho smiešny doplatok, nemajú kde vziať. Keď príde napr. matka troch detí, ktorá potrebuje elektronickú čítaciu lupu, aby sa s nimi mohla učiť, kontrolovať im úlohy – skrátka normálne sa venovať časti ich výchovy, ÚPSVaR jej aj prizná príspevok na zakúpenie, no doplatok nechá v lekárni, najmladší potrebuje nové topánky a najstarší bundu... a na ňu už akosi neostáva. Je skvelé, keď jej môžete povedať – skúste možnosť, ktorú vám poskytuje ÚNSS. Príspevok vám sľúbiť neviem, ale viem, že v komisii sú ľudia, ktorí ku každému „prípadu“ pristupujú tak, aby sa pomohlo tým, ktorí to potrebujú,“ hovorí členka komisie PID a predsedníčka ZO Komárno Eka Balašková. „Teším sa každej žiadosti, ktorú nám klienti ÚNSS adresujú, a som veľmi rada, ak im môžeme vyhovieť. Asi najviac ma však „zasiahla“ žiadosť panej z dedinky na východnom Slovensku, ktorej nebolo umožnené bežné vzdelanie, a tak si požiadala o pomôcku a výcvik práce s ňou, aby si mohla ukončiť vzdelanie. Toto sú ľudia, ktorým musíme pomôcť,“ konštatuje Eka Balašková.

Ak zvažujete, či sa o nenávratný príspevok uchádzať, neváhajte a kontaktujte svoje KS. Od roku 2019, odkedy PID funguje, už komisia podporila viac ako 50 klientov – deti, dospelých i seniorov. Vďaka nemu si mohli dofinancovať kúpu technicky náročných pomôcok ako je notebook s hlasovým výstupom alebo zväčšovacím programom, stroj na písanie v Braillovom písme, mobilný telefón pre nevidiacich, lupy – stolové i digitálne, multifunkčné zariadenie a veľa ďalšieho.

Eliška Fričovská

Spravodajstvo

V Bruseli o ľuďoch so zdravotným postihnutím

Druhá polovica mája patrila v belgickej metropole výročnému valnému zhromaždeniu Európskeho fóra zdravotného postihnutia (EDF) a 5. Európskemu parlamentu ľudí so zdravotným postihnutím (ZP). Slovenskú republiku reprezentovali predseda Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR Branislav Mamojka a predseda Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska Ján Podolinský.

Ján Podolinský v Európskom parlamente

Výročné valné zhromaždenie EDF

Zástupcovia národných i nadnárodných organizácií zastupujúcich ľudí so ZP, hodnotili 22. mája uplynulý kalendárny rok a naplánovali aktivity na nasledujúce obdobie. Vlačajšok sme si pripomenuli správou o výsledkoch činnosti (v nej aj prezentáciou aktivít samostatných pracovných skupín pre ženy a mladých) a hospodárenia, ktoré delegáti jednomyseľne schválili. V ďalšej časti rokovania boli prediskutované plánované aktivity a rozpočet na nasledujúce obdobie (tieto boli s malými objasneniami v diskusii delegátmi schválené) a Manifest EDF k voľbám do Európskeho parlamentu v roku 2024. Dokument by mal poslúžiť EDF a všetkým jeho členom v jednotlivých krajinách starého kontinentu ako apel na kandidátov za europoslancov, aby vo svojej agende viac dbali na potreby osôb so ZP. Manifest v slovenskom jazyku si môžete prečítať [na stránke EDF](#). O slovo sa prihlásila aj pracovná komisia, ktorá sa venuje reforme EDF. Delegátom boli predložené smery, akými sa možno vybrať v snahe omladiť organizáciu, resp. zapojiť väčšie množstvo ľudí do jej riadenia a jej pracovných skupín.

Rokovanie viedol prezident EDF Yannis Vardakastanis, ktorý stojí na čele od jeho vzniku v roku 1996. Celý priebeh rokovania bol prepisovaný do textovej podoby a zobrazovaný na premietacom plátne. Tlmočenia do posunkových jazykov si delegáti zabezpečovali vo vlastnej réžii. Viac podrobností o rokovaní ako aj o agende sa dozviete na webovej stránke EDF.

Prezident EDF Yannis Vardakastanis za rečníckym pultom

Európsky parlament osôb so zdravotným postihnutím

Zástupcovia ľudí so ZP s celej Európy boli na 23. mája pozvaní aj do priestorov Európskeho parlamentu, kde jeho predsedníčka spolu s EDF zorganizovala 5. Európsky parlament osôb so zdravotným postihnutím. Na úvod sa prítomným prihovoriť predsedníčka EP Roberta Metsola, podpredsedníčka Európskej komisie Věra Jourová, európska ombudsmanka Helena Dalli, eurokomisár pre krízový manažment Janez Lenarčič a prezident Európskej únie nevidiacich (EBU) Wolfgang Angermann, nasledovala diskusia, v ktorej vystúpili europoslanci z Poľska, Španielska, Maďarska, Českej republiky, Írska, Malty a ďalších členských krajín. A aké témy sme otvorili? Pozornosť sa sústredila na problémy pri dôstojnom živote ľudí so ZP, zvlášť žien, ktoré sú napriek prijatým pravidlám a predpisom naďalej podrobované nútenej sterilizácii. Hovorilo sa o vzdelávaní, prístupnosti informácií, osobitná pozornosť sa venovala krízovej situácii na Ukrajine a sťažným životným podmienkam ľudí so ZP vo vojnovej zóne. Niektorí delegáti poukázali na problém s rastúcimi cenami energií a úhradou životných nákladov osôb so ZP, ktorí majú obmedzené možnosti príjmu. Len na okraj dodám, že spolu vystúpilo 25 diskutujúcich, samotného zasadnutia sa zúčastnilo viac než 700 delegátov a ich asistentov zo všetkých krajín EÚ.

Príhovor zástupcu Afrického združenia osôb so ZP

Stretnutie s europoslancami

Zasadnutie v Bruseli bolo príležitosťou osobne sa pohovárať s Luciou Ďuriš Nicholsonovou a Martinom Hojsíkom. Odprezentovali sme im aktuálne riešené záležitosti (okrem iného spoločný európsky preukaz osôb s ŤZP, označovanie obalov výrobkov reliéfnymi značkami a obavy z opomenutia osôb so ZP pri nasadzovaní aplikácií umelej inteligencie) a prediskutovali sme možnosti ich implementácie priamo v európskej legislatíve. Naši europoslanci nám prisľúbili podporu a súčinnosť. Zároveň nás vyzvali, aby sme vyvíjali aktivity smerom k europoslancom, a ubezpečili nás, že náš hlas má váhu.

Na fotke Ján Podolinský a Branislav Mamojka s europoslancom Martinom Hojsíkom

Ján Podolinský

Jubilant pod drobnohľadom

Ako rýchlo beží čas, človek najviac poznáva na deťoch. Nevie, kto tu pravdu vyslovil ako prvý, ale táto myšlienka sa stala rozšírenou životnou múdrosťou, ktorú občas počujeme od starších ľudí. Mám pocit, že podobným signálom behu času sú aj životné jubileá ľudí okolo nás, ľudí nám blízkych. Tiež nás dokážu zaskočiť tak, ako 75. narodeniny zakladateľa a dlhoročného predsedu ÚNSS Branislava Mamojku, ktoré oslávil 1. júna.

Ako vieme, ÚNSS nielen založil, ale vytvoril jej program, postupne ju od základov budoval, vyše 32 rokov stál na jej čele. Pred dvadsiatimi rokmi sa stal predsedom Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím a túto pozíciu zastáva dodnes. Je členom Rady vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím, rôznych iných sociálnych výborov a pracovných skupín. Opomenúť nemožno ani jeho medzinárodné renomé, na základe čoho bol do minulého roku členom predsedníctva Európskeho fóra zdravotného postihnutia, roky viedol nominačný výbor Európskej únie nevidiacich, kde je dodnes rešpektovanou osobnosťou, rovnako ako vo Svetovej únii nevidiacich.

Branislav Mamojka nie je žiadnym zberateľom funkcií, aj keď zbierka je to naozaj úctyhodná. Pritom pozície v rôznych správnych a dozorných radách nie sú skutočne ničím lukratívnym – finančné odmeny tam plynú ako tantiémy len za politické mená. Všetky tieto posty sú podložené vysokou odbornosťou a intenzívnou prácou.

Branislav Mamojka s vnučkou Ninkou na zbere jahôd

Zdroj: BM

O čom sa oficiálne neveľmi hovorí

Vráťme sa trochu do minulosti. V roku 1961 si bol medzi prvými žiakmi pri otvorení vtedy ZŠI pre slabozrakých na Svrčej ulici v Bratislave. Ako na to spomínaš?

Spomínam si, že okolo novej školy bolo stavenisko a do samotnej školy sa neustále niečo dopĺňalo – nábytok, pomôcky a pod. No najviac spomínam na výborný prístup učiteľov. Nevnímal som to ako „špeciálnu“ školu, nestretol som sa s tým, že by nám niečo uľahčovali, alebo redukovali požiadavky.

Po gymnáziu si absolvoval Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave, odbor matematika a fyzika. Ako vtedy nevidiaci študovali, keď ešte nemali k dispozícii výpočtovú techniku?

Ja som vtedy ešte čo-to videl, hoci len na jedno oko a len 1/60 pri zúženom zornom poli. Často som čítal nosom po papieri, niekedy som nedokázal rozlúštiť vlastné poznámky, ale pomáhali mi ďalekohľadové okuliare a turmón a významne aj spolužiaci.

Po štúdiu si sa stal vedeckým pracovníkom v Slovenskej akadémii vied, súčasne si začal pôsobiť ako dobrovoľný funkcionár Zväzu invalidov v základnej organizácii zrakovo postihnutej mládeže a postupne až v Rade zrakovo postihnutých pri Ústrednom výbore

ZI a nakoniec ako jej predseda. Aké problémy v oblasti sociálnej rehabilitácie a obhajoby záujmov NS sa vtedy riešili?

Podobné ako dnes, také každodenné. Kurzy sociálnej rehabilitácie viedli dobrovoľní inštruktori, ktorých sme si školili sami. Zapájali sme sa aj do prípravy legislatívnych predpisov, ale bolo ich oveľa menej a proces trval oveľa dlhšie. Mali sme možnosť organizovať až dvojtýždňové školenia pre desiatky funkcionárov, aby potom mohli poskytovať poradenstvo. Je pravda, že sme museli venovať časť školení aj politickým otázkam, ale tá bola menšia a na odbornú prácu i rekreáciu a diskusie zostalo podstatne viac času.

Pokiaľ ma pamäť neklame, riadil si ustanovujúci zjazd ÚNSS. Predchádzala mu hektická doba. Doslova spoločenský kvas aj na pôde Zväzu invalidov. Ako si spomínaš na tú dobu?

Začalo to už trochu skôr, ale najviac nám pomohli udalosti koncom roku 1989. Mnohí nechápali našu snahu o samostatnosť, ale asi viac bolo tých, ktorí to chceli. Často argumentovali proti nášmu snaženiu heslom „V jednote je sila“. Ale to nebola uvedomelá jednota v boji za spoločné ciele, bola to formálna a politicky vynútená jednota.

V roku 1991 si sa ocitol na životnej križovatke, keď si sa rozhodoval, či budeš pokračovať vo vedeckej kariére v SAV, alebo sa začneš plne venovať novovzniknutej organizácii. Rozhodol si sa pre ÚNSS. neľutuješ?

Neľutujem! Zistil som, že fyzikov je dosť a lepších. Mal som dojem, že únia ma potrebuje viac.

Za 32 rokov predsedníctva si členom ÚNSS adresoval vyše 100 príhovorov. Každý rok 2 pre ZO pri príležitosti členských schôdzí a dní nevidiacich, každé 2 roky pre krajské zhromaždenia, a k tomu novoročné posolstvá v Novom živote. Bola by z nich riadne hrubá kniha. Asi ti trocha nahrávam na smeč, keď sa Ťa opýtam, kde si bral inšpiráciu.

Inšpiráciu som bral z diania v organizácii, z problémov, ktoré sme riešili a potrebovali riešiť, z otázok členov. Vôbec to nebolo ľahké. Jednoduchšie bolo príhovor napísať ako nájsť tie správne a vhodné témy.

Ovplyvňovanie legislatívy a spoločenského vedomia je dlhodobý proces. Možno to prirovnať ku stromu, o ktorý sa človek musí roky

starat' a ovocie prinesie až po dlhom čase. Spomínam si, že raz si mi zdôvodňoval svoju pracovnú zaneprázdnenosť vypracovaním pripomienok k vládnej správe o plnení onoho známeho dohovoru OSN, mal si vypracovať 12 strán odborného textu v angličtine, na čo si mal sotva týždeň. Bolo viac podobných prípadov?

Určite ich bolo viac. Napríklad 40 stranová správa v angličtine pre Európsky parlament v čase nášho vstupu do EÚ a následné odpovedanie na otázky poslancov v Štrasburgu. Častejšie, takmer nepretržité a určite dôležitejšie boli pripomienkovania legislatívnych návrhov. To by nebolo možné bez spolupráce s takými vynikajúcimi kolegami ako Štefan Martiš a Milan Měchura. Milan do toho zaviedol systém a neskôr prevzal iniciatívu.

Si odborníkom v oblasti prírodných vied, máš veľmi dobrú jazykovú výbavu, a to nielen pokiaľ ide o cudzie jazyky, ale vieš skvele pracovať i s materinským. Orientuješ sa v histórii, geografii, filozofii i politike. Aktívny hudobník síce nie si, ale vo voľnom čase navštevuješ kvalitné koncerty či opery. Myslím, že vďaka tvojmu vysokému stupňu asertivity by si bol výborným psychológom. Je nejaká oblasť, v ktorej sa necítiš doma?

To si dosť prehnal. Vekom a poznaním získavam presvedčenie, že toho viem stále menej a menej.

Obráťme list a poodhaľme trochu Tvoje rodinné prostredie. Tvojou celoživotnou oporou a pomocníčkou je manželka Hela. Môžeš prezradiť, ako ste sa zoznámili?

Bola spolužiačkou mojej sesternice a zoznámili sme sa u nich na obračke.

Vychovali ste spolu 3 deti. S najmladším Jaroslavom sa vďaka kompenzačným pomôckam a Tyflocompu, kde pracuje ako technik, stretávame pomerne často. Kde profesijne pôsobia starší Branislav a Veronika?

Braňo je síce inžinier ovocinár, ale pracoval aj na distribúcii slepeckých písacích strojov Tatrapoint a už mnoho rokov pracuje v IBM. Veronika pracuje v zaistovni, to je poisťovňa, ktorá poisťuje poisťovne.

Nadelili Vám aj niekoľko vnúčat, však?

Máme tri vnučky a troch vnukov vo veku od 4,5 do 15 rokov.

Medzi milovníkmi zvierat dominujú dve skupiny: chovatelia psov a milovníci mačiek. Ty asi patíš do tej druhej pospolitosti.

O vodiaceho psa si nikdy neusiloval, zato vaša mačka Dakota sa stala medzi tvojimi priateľmi hotovou legendou. Venujme jej zo dve vety.

Dakota bola prvá a neskôr sa jej meno stalo na našom sídlisku populárnym. Na všetky psy a mačky hrozivo syčala, iba jedného jediného psa vzala na milosť. Bol to taký malý chlupáč, ktorý bol raz u nás na dovolenke. Jedávali spolu z jednej misky a spali v jednom pelechu. Teraz máme už 17-ročnú Viki. Naše mačky boli a sú vždy prvými osobnosťami v našej rodine a domácnosti.

Na rozdiel odo mňa nepatíš k veľkým jedákom. Aké je ale tvoje najobľúbenejšie jedlo?

Kedysi to bola hovädzia polievka z rezancami, biftek alebo rezeň. Teraz je to už diétnejšie a som aj menej priberčivý.

Nedá mi v tejto súvislosti nespomenúť Helinu štrúdl'u, ktorej opis by si zaslúžil priestor, aký mali tvoje príhovory, a ktorú som si dovoľil nazvať po vzoru mena kapely Puding pani Elvisovej „Štrúdl'a pani Mamojkovej. Prejdeme však na potravu duševnú. Ktorý je tvoj obľúbený spisovateľ a kniha?

Ťažká otázka, nie som dosť vyhranený. Čítam detektívky, historické romány, literatúru faktu, ale nepohrdnem ani pekným romantickým románikom.

Určite nie si nevšímavý ani k populárnej hudbe. Akí sú tvoji favoriti v tejto oblasti?

Gott, Žbirka, ale radšej mám klasickú hudbu a operných spevákov.

Veľký deň Eleny a Branislava Mamojkovcov

Zdroj: BM

Zo spomienok

„Prvýkrát som sa s Braňom stretol pred zhruba tridsiatimi piatimi rokmi v bývalom rekreačnom zariadení Zväzu invalidov (ZI) v Kremnici. Rada zrakovo postihnutých tam mala pracovné stretnutie pred Zjazdom slovenskej sekcie ZI, ktorý sa konal v roku 1989. Po založení ÚNSS sme sa stretávali ako funkcionári – on ako predseda, ja ako člen ÚKK, od roku 1995 ako spolupracovníci. Takmer všetko, čo sa legislatívy týkalo, prešlo rukami nás oboch. Za viac ako 25 rokov sme spolu absolvovali nevyčísľiteľné množstvo rozporových konaní. Braňo bol vždy pripravený a často navrhol kompromisné riešenie, ktoré sa ukázalo ako dobré východisko zo vzniknutej slepej uličky. Tento svoj talent uplatňoval aj pri zasadnutiach Ústrednej rady ÚNSS. S Imrom Bartalosom sme časom vytvorili nerozlučnú dvojicu a večery sme si krátili hodnotením. V jednom sme sa zhodli: Braňo dokázal kedykoľvek reagovať na diskusiu, usmerniť ju, navrhnúť riešenie, ktoré sme napokon prijali. A keď bol niekto príliš neodbytný, nasledovalo: „Podporuje niekto ďalší tento návrh? Nikto? Končím diskusiu!“

Milan Měchura

S deťmi Braňom a Veronikou na výlete v Levočských vrchoch (1985)

Zdroj: BM

Mne Milanova zmienka o 80. rokoch pripomenula ešte čosi. Naše stretnutie v kolkárni moravského mestečka Fryšták, kam kvôli zápasu NS pricestovali kolkári z Bratislavy. Áno, Braňo vtedy koketoval aj so športom. Bol neprehraditeľný, lepšie povedané neprepočítateľný. Jeho jasná reč sa niesla kolkárskou klubovňou. „Tento chalan to ešte ďaleko dotiahne,“ šepkal mi dôverne Tono Lukáč. Mal pravdu? S odstupom času si kladiem otázku, čo to vlastne znamená „ďaleko to dotiahnuť“. Nevidiaci a slabozrakí v ňom určite našli skvelého lídra a obhajcu práv, takisto by ho v ňom našli iné záujmové skupiny, aj celá spoločnosť, keby ho na nejaký post nominovala.

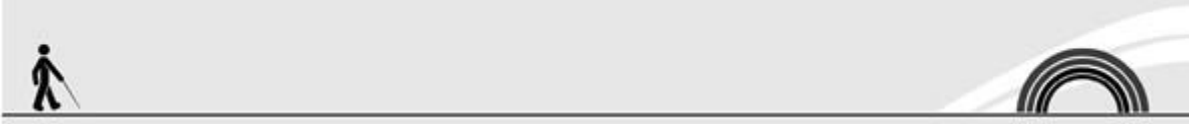
Rád by som vyzdvihol ešte jednu Braňovu vlastnosť. Nevie, či to mám nazvať odvahou či drzosťou, ale pri riešení niektorých záležitostí sme sa dostali aj do názorového sporu, niekedy sme pri tom dokonca dosť zvyšovali hlasy. Vždy sme však dobre vedeli, že to nie je osobné a ide

nám len o vec. Túto vlastnosť považujem za veľmi vzácnu – koľkým inteligentným ľuďom chýba inteligencia emocionálna! Stačí, že s nimi v niečom nesúhlasíte, už nie ste kamarát.

Milý Braňo, veľmi dobre si uvedomujeme, že máš ešte obrovský potenciál, že toho ešte ľuďom môžeš veľa dať a že Ti nehrozí existenciálna prázdnota, ktorej sa mnohí bojíme. Želáme Ti dlhé roky prežité v zdraví, rodinnú pohodu, ktorú si si svojou prácou a prístupom k životu zaslúžil.

Josef Zbranek

DÚHA

DÚHA – Časopis pre nevidiacich a slabozrakých občanov so sociálnym zameraním

Periodicita: dvojmesačník

Vydavateľ: Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Sekulská 1,
842 50 Bratislava

IČO: 00683876

ISSN 1339-1755

Redakcia: Dušana Blašková, Eliška Fričovská

Zostavila: Dušana Blašková

Jazyková korektúra: Michaela Hajduková

Fotografie, pri ktorých nie je uvedený zdroj, sú z archívu ÚNSS.

Grafika a tlač: Starion, s. r. o.

Registrácia: Ministerstvo kultúry SR, EV 4496/11

Príspevky posielajte písomne na adresu Úradu ÚNSS, Sekulská 1,
842 50 Bratislava alebo e-mailom na: duha@unss.sk.

Uzávierka nasledujúceho čísla: 31. júla 2023

Realizované s finančnou podporou Ministerstva práce, sociálnych vecí
a rodiny Slovenskej republiky